

Duurzaamheid als motto en toch met uitsterven bedreigd

Tekst Robert van Noort / Foto Gisele Wulfsohn

We zijn 5 kilometer van de Botswanaanse grens verwijderd. *Uncle David* woont hier met zijn familie op 8.000 hectare woestijngrond. De Kalahariwoestijn is het thuisland van de *bushmen*, de oorspronkelijke bewoners van Zuid-Afrika. Oom Davids stam leeft nog volgens eeuwenoude tradities. Zestig verweerde koppen, met weinig tanden die bruin zijn van het ijzerhoudende water. Duurzaamheid is het eerste woord dat me te binnen schiet als ik een paar dagen met hen optrek; driehonderd gebruiksmogelijkheden van een boom, voordat je hem kapt. Groot respect voor de eigen leefomgeving. We wandelen met zijn zoon John over hun land. Hij laat ons sporen zien van slangen. Indrukwekkend is de duizendpoot. En dan bedoel ik een echte duizendpoot, niet zo'n lullig klein Nederlands geval. Als een duizendpoot zich om een groene mamba krult, is de slang snel gewurgd. Overigens kun je het witte hoorn van de duizendpoot als je het goed fijnstampen gebruiken om je oogontsteking te genezen. As van een bepaald type *fynbos* reinigt je innerlijk. Kijk een leeuw doordringend aan, vertrek geen spier en hij zal voor je buigen.

Oom David heeft een landclaim van 25.000 ha. De overheid heeft op zijn land een gamepark gesticht. Al vele advocaten zijn de revue gepasseerd om er uiteindelijk met de subsidies van hulporganisaties vandoor te gaan. Een foto van Oom David maken kost 300 euro vindt Ashley, een moslima die zich ongevraagd over hen ontfermt. Er zijn meer van deze vliegen die rond de familie zwermen. 't Is wachten of de claim wordt toegewezen; de familie is hiermee een potentiële goudmijn. Andere 'weldoeners' hebben voor hen aan de overkant van de weg gebouwtjes

met voorzieningen gebouwd. Echter, de bushmen wonen in zelfgebouwde hutjes, opgetrokken uit houten palen en gedroogd gras. Asbestplaten vormen het dak.

De eerste avond zitten we met een groot deel van de stam rond het vuur. Wel voorzichtig zijn, de vele schorpioenen komen op het vuur af. De Afrikaanse sterrenhemel maakt me stil. De vrouwen bakken zelfbereide *wet dough*broodjes en braaien vlees. Ook de kinderen eten mee, ze zijn nog laat op en hebben honger. Welke toekomst hebben zij? Af en toe naar school gaan en helpen in de paar toeristenstalletjes met speren en kettingen. Maar Suzanne wil weg. Ze is in de twintig, heeft als enige gestudeerd en bezit een *HR-degree*. Ze ziet het traditionele leven niet zitten. Hoe moet het verder met deze familie? Mijn vriendin Belinda met wie ik meereis is de enige op wie Oom David nog vertrouwt.

Hij en Suzanne doen een hartstochtelijk beroep op ons om met hen een oplossing te zoeken. Hoe kun je van hun kennis van de natuur gebruikmaken, is het eerste wat me te binnen schiet. Hoe benut je hun getrainde ogen en oren? Een paar honderd kilometer verderop leidt *Sanda* geïntegreerde bushmen op als *game rangers* en veiligheidsbewakers voor de uitgestrekte *land farms*. Ze zijn gewild, want goed getraind.

Maar Oom David wil er niet aan. Hij wil niet verhuizen en hij is ervan overtuigd dat door traditioneel te blijven leven de unieke eigenschappen van de bushmen via de genen worden doorgegeven. De sterren vertellen hem dit. Einde discussie. Ik bewonder hem om zijn volhardendheid, en vraag me tegelijkertijd af of het verstandig is. Ik ben geneigd mijn westerse blik op de situatie los te laten: wat is zijn visie?

Is ie niet meer een vaderfiguur dan een echte leider? Steekt hij zijn kop niet in het zand, immers, sommige leden van de stam willen de bewoonde wereld in? Ik heb niet een begin van een idee of oplossingsrichting. Irritant.

Ik vraag aan John wat hij zal doen als hij het leiderschap van de stam overneemt. 'Dat is simpel', zegt hij in zijn beste Afrikaans, 'hier blijven'.

Ik vraag hem of de stam ook nog nieuwe rituelen ontwikkelt, nieuwe dingen leert. Hij blijft het antwoord schuldig. Vrijwel meteen vertelt hij enthousiast over hoe hij zijn kinderen in het gamepark leert respect te hebben voor de dieren, over hoe de sterren hem leiden en hoe hij geniet van het opleiden van stamleden tot echte trekkers.

We ontwikkelen een eerste idee. We gaan een aantal stamleden interviewen en leren onze aanpak door aan een paar van hen. Uiteindelijk interviewen stamleden elkaar. Zij geven het stokje aan elkaar door. We eindigen in één groot verdiept gesprek. Doel van het gesprek is boven tafel te krijgen welke kracht en talenten zij bij zichzelf zien om op basis daarvan gemeenschappelijk nieuwe wegen te ontdekken. We zien dat de 'hoe'-vraag verlamt en ook bij ons geen energie losmaakt. De vraag: *met wie* zou je jullie toekomst willen vormgeven, brengt plezier en moed.

Volgende maand ga ik terug.

Ik houd u op de hoogte.

Robert van Noort is partner in Kessels & Smit, *The Learning Company* en voorzitter van NV02, de vereniging van HRD-professionals. De komende maanden zet hij in Zuid-Afrika 'Imveliso' op, een centrum dat duurzaam ondernemerschap stimuleert. Voor O&O bericht hij de komende maanden vanuit Zuid-Afrika over zijn belevenissen. E-mail: vannoort@kessels-smit.nl